

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра публічного управління і проектного менеджменту**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ННІМП ДЗВО

«Університет менеджменту освіти»

10 вересня 2020 року, протокол № 7

Голова Вченої ради ННІМП ДЗВО

«Університет менеджменту освіти»

О. В. Алейнікова

СОЦІАЛЬНА І ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

(дисципліна вільного вибору здобувачів вищої освіти)

Рівень вищої освіти:

- другий (магістерський)
- третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: без обмежень

Спеціальність: без обмежень

Освітньо-наукова програма: без обмежень

Київ

Робоча програма навчальної дисципліни **«Соціальна і гуманітарна політика»** дисципліна вільного вибору здобувачів вищої освіти складена відповідно до навчальних планів освітньо-наукових / освітньо-професійних програм Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Автор-укладач робочої програми

Н. Г. Діденко, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту

Г. В. Бережна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
публічного управління і проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 01 від 09 вересня 2020 р.)

Затверджено Вченою радою
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 7 від 10 вересня 2020 р.)

©Діденко Н.Г., 2020 р.

© ДЗВО «УМО», 2020 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідно до ECTS –3	Галузь знань: без обмежень Спеціальність: без обмежень Освітньо-наукова програма: без обмежень	заочна форма навчання
		Навчальна дисципліна вільного вибору здобувачів вищої освіти
		Рік підготовки
		2
Загальна кількість годин – 90	Рівень вищої освіти: • другий (магістерський) • третій (освітньо-науковий)	Семестр
		3
		Лекції
		10
		Семінари, практичні
		20
		Самостійна робота
		60
		Форма контролю залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системних знань та розвиток умінь у сфері розроблення та реалізації соціальної і гуманітарної політики, формування здатності розв'язувати складні задачі і проблеми соціальної і гуманітарної політики, ґрунтуючись на сучасних теоріях та кращих практиках, розуміння сутності управління соціальним та гуманітарним розвитком суспільства.

Основними завданнями дисципліни є:

розкриття сутності управління соціальним та гуманітарним розвитком суспільства в сучасних трансформаційних умовах;

ознайомлення з основними напрямками управління соціальним та гуманітарним розвитком українського суспільства, здійснення соціальної та гуманітарної політики;

засвоєння сутності соціального захисту й безпеки людини і суспільства;

вивчення досвіду розвинутих країн світу щодо реалізації соціальної та гуманітарної політики, підвищення якості життя та розвитку людського, соціального капіталу;

формування навичок науково обґрунтованого управління соціальним і гуманітарним розвитком суспільства;

оволодіння методами соціальної роботи в сучасних умовах.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти набувають загальних компетентностей та soft skills:

Аналіз та синтез Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання,

Здатність до формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору.

Креативність. Здатність переосмислювати наявне та створювати нове цілісне знання.

Здатність логічно і критично мислити. Здатність розв'язувати значущі проблеми у сфері управління. Здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології.

Співпраця в команді задля досягнення спільної мети. Здатність налагоджувати навчально-наукову і міжособистісну взаємодію, співробітництво

Презентаційні навички. Здатність презентувати результати досліджень на всіх рівнях.

В процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі здатні набути певних фахових компетентностей, що стосуються здатності організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери; самостійної підготовки проєктів нормативно-правових актів, аналітичних довідок, пропозицій, доповідей; здатності здійснювати розробку науково обґрунтованих рекомендацій щодо вирішення складних управлінських і соціальних проблем та вдосконалення публічного управління та адміністрування в умовах змін.

Основними організаційними формами вивчення навчальної дисципліни є: лекції, практичні заняття, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань, контрольні заходи.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин			
	всього	лекції	практ.	СР
Тема 1. Соціальний розвиток суспільства	14	2	2	10
Тема 2. Соціальна політика як суспільний феномен та вид практичної діяльності	14	2	2	10
Тема 3. Людський розвиток як мета				

соціальної політики	16	2	4	10
Тема 4. Система соціального захисту населення в Україні	14		4	10
Тема 5. Соціальна безпека і якість життя людини	16	2	4	10
Тема 6. Гуманітарний розвиток та гуманітарна політика держави	16	2	4	10
Разом	90	10	20	60

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціальний розвиток суспільства

Основні складові соціального розвитку суспільства. Цілі, передумови та ресурси розвитку. Напрями і форми соціального розвитку. Теорії і концепції соціального розвитку. Моделі соціального розвитку. Класифікація моделей соціального розвитку. Характеристика моделей соціального розвитку країн ЄС.

Тема 2. Соціальна політика як суспільний феномен та вид практичної діяльності

Основні напрями здійснення соціальної політики. Мета, завдання, умови та принципи здійснення соціальної політики. Об'єкт і суб'єкт соціальної політики. Держава в системі суб'єктів соціальної політики. Організаційно-правове забезпечення реалізації соціальної політики держави. Перелік основних соціальних прав і свобод людини в міжнародних нормативно-правових документах. Основні напрями, принципи і пріоритети здійснення соціальної політики в сучасних умовах.

Інструменти соціальної політики: оподаткування, фінансові трансферти, права і правові титули, прямі послуги або ваучери (кредити) на оплату послуг, нефінансові та близькі до готівки винагороди, заборона або обмеження певних дій, права на приватні вимоги та захист, інформація, консультації, рекомендації та заохочення, впровадження спеціальних стягнень, міжгалузеві консультації та угоди між соціальними партнерами, заходи стосовно взаємодії.

Тема 3. Людський розвиток як мета соціальної політики

Концепція людського розвитку. Людський капітал. Соціальний капітал. Міжнародні та соціальні стандарти людського розвитку. Діагностика людського розвитку. Соціальна держава - основа суспільства соціальної справедливості.

Тема 4. Система соціального захисту населення в Україні

Поняття соціального захисту, його роль у системі соціальної політики. Функції соціального захисту. Напрями, форми і складові соціального захисту. Основні механізми здійснення соціального захисту. Особливості соціального захисту протягом життєвого циклу людини.

Світовий досвід здійснення соціального захисту.

Законодавче та інституціональне забезпечення соціального захисту в Україні. Основні напрями здійснення соціального захисту в Україні.

Організаційно-правове й фінансове забезпечення соціальної допомоги.

Пенсійне забезпечення як складова частина системи соціального захисту Роль і місце пенсійної системи в соціальному захисті населення.

Тема 5. Соціальна безпека і якість життя людини

Якість життя людини, його основні критерії. Поняття прожиткового мінімуму, рівня малозабезпеченості та бідності. Групи ризику за критерієм бідності. Складові споживчого кошика. Індекс людського розвитку. Гендерні питання і людський розвиток.

Поняття соціальної безпеки. Механізми формування соціальної безпеки. Основні напрями формування соціальної безпеки. Соціальний капітал.

Шляхи підвищення рівня людського розвитку в Україні.

Види й форми соціального страхування. Правова, організаційна і фінансова основа соціального страхування.

Тема 6. Гуманітарний розвиток та гуманітарна політика держави

Основні складові гуманітарної сфери. Поняття гуманітарної політики, її сутність, пріоритети та задачі. Державні владні установи, що опікуються питаннями гуманітарної політики. Основні напрямки здійснення гуманітарної політики.

Особливості розвитку гуманітарної сфери в Україні.

Суспільна свідомість. Духовне виробництво. Духовна культура. Стратегічна мета розвитку гуманітарної сфери України. Позитивні і негативні тенденції розвитку гуманітарної сфери.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

№	Назва теми	Зміст	К-ть годин
1	Тема 1. Соціальний розвиток суспільства	1.Основні складові соціального розвитку суспільства. 2.Напрями і форми соціального розвитку. 3. Теорії і концепції соціального розвитку. 4. Моделі соціального розвитку. 5. Характеристика моделей соціального розвитку країн ЄС.	10
2	Тема 2. Соціальна політика як суспільний феномен	1. Основні напрями здійснення соціальної політики 2.Держава в системі суб'єктів	10

	та вид практичної діяльності	соціальної політики. 3. Організаційно-правове забезпечення реалізації соціальної політики держави. 4. Перелік основних соціальних прав і свобод людини в міжнародних нормативно-правових документах.	
3	Тема 3. Людський розвиток як мета соціальної політики	1. Концепція людського розвитку. 2. Людський капітал. 3. Соціальний капітал. 4. Міжнародні та соціальні стандарти людського розвитку. 5. Соціальна держава - основа суспільства соціальної справедливості.	10
4	Тема 4. Система соціального захисту населення в Україні	1. Поняття соціального захисту, його роль у системі соціальної політики. 2. Напрями, форми і складові соціального захисту. 3. Основні механізми здійснення соціального захисту. 4. Особливості соціального захисту протягом життєвого циклу людини. 5. Світовий досвід здійснення соціального захисту.	10
5	Тема 5. Соціальна безпека і якість життя людини	1. Якість життя людини, його основні критерії. 2. Поняття прожиткового мінімуму, рівня малозабезпеченості та бідності. 3. Групи ризику за критерієм бідності. 4. Складові споживчого кошика. 5. Індекс людського розвитку. 5. Гендерні питання і людський розвиток. 6. Поняття соціальної безпеки.	10
6	Тема 6. Гуманітарний розвиток та гуманітарна політика держави	1. Основні складові гуманітарної сфери. 2. Державні владні установи, що опікуються питаннями гуманітарної політики.	10

		3. Основні напрямки здійснення гуманітарної політики. 4. Особливості розвитку гуманітарної сфери в Україні. 5. Стратегічна мета розвитку гуманітарної сфери України. 6. Позитивні і негативні тенденції розвитку гуманітарної сфери.	
	Разом		60

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Підготуйте реферат на одну з запропонованих тем. Обсяг реферату - 10-20 аркушів тексту з необхідними рисунками, графіками, схемами, діаграмами, програмними матеріалами й т. ін.

Орієнтовні теми рефератів:

1. Соціальна справедливість як критерій соціальної політики.
2. Поняття соціальної рівності та соціальної рівноваги на сучасному етапі.
3. Напрями, форми і складові соціального захисту в Україні.
4. Законодавче та інституціональне забезпечення соціального захисту в Україні.
5. Відмінності у впровадженні соціального захисту: американська, європейська та японська моделі.
6. Концепція людського розвитку та її реалізація в Україні.
7. Механізми формування соціальної безпеки в Україні.
8. Соціальний капітал і його роль в економічному та суспільному розвитку.
9. Шляхи підвищення рівня людського розвитку в Україні.
10. Демографічна ситуація та соціальна структура населення України: проблеми і перспективи.
11. Бідність і шляхи її подолання в Україні..
12. Гендерні питання і людський розвиток.
13. Основні форми державної підтримки незабезпечених та малозабезпечених громадян.
14. Державна підтримка сімей з дітьми.
15. Структура фінансування соціальних зобов'язань держави: джерела та методи фінансування
16. Формування ринку праці і політика зайнятості в Україні.
17. Оплата праці: проблеми і шляхи їх вирішення.
18. Особливості соціального страхування в країнах ЄС та Україні.
19. Стандарти якості життя в країнах ЄС та Україні: порівняльний аналіз.
20. Соціальна політика в Україні щодо підтримки молоді.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

на лекціях чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються аспіранти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

на практичних заняттях запроваджуються різні навчальні технології: семінар-розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; семінар-вирішення ситуаційних вправ; семінар-розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

самостійне навчання реалізується у підготовці до практичних занять, у виконанні індивідуальних творчих завдань, у роботі з підготовки мультимедійних презентацій, що будуть проаналізовані, обговорені та оцінені в академічних групах. Під час підготовки до занять здобувачі вищої освіти розвиватимуть навички самостійного навчання, критичного аналізу наукової літератури та інформаційних матеріалів, синтезу та аналітичного мислення.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль: опитування під час практичних занять, оцінка якості доповідей, співдоповідей та рефератів, оцінка виконання проектних завдань, виконання і захист ІНДЗ.

Підсумковий контроль – залік.

Розподіл балів для оцінювання результатів навчання

Поточне оцінювання, самостійна робота						ІЗ	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
15	15	15	15	15	15	20	100

Якість засвоєння змістових модулів оцінюється за бально-рейтинговою шкалою (національною і шкалою ECTS).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	відмінно	Зараховано

74-89	Добре	
60-73	задовільно	
1-59	незадовільно	не зараховано

Перелік питань для підсумкового контролю знань:

1. Поняття гуманітарної політики, її сутність, пріоритети та задачі.
2. Основні напрямки здійснення гуманітарної політики в Україні.
3. Соціальна держава: основні завдання та функції.
4. Типи соціальної держави.
5. Сучасні моделі соціальної політики, її функції.
6. Взаємозв'язок та взаємозалежність економічного і соціального блоків.
7. Соціально-трудова сфера.
8. Інструменти соціальної політики.
9. Методи соціальної роботи, їх класифікація.
10. Поняття соціального захисту, його роль у системі соціальної політики та функції.
11. Напрями, форми і складові соціального захисту, основні механізми його здійснення.
12. Концепція людського розвитку.
13. Якість життя людини, його основні критерії.
14. Поняття соціальної безпеки, механізми її формування.
15. Соціальний капітал, його роль в суспільному розвитку.
16. Шляхи підвищення рівня людського розвитку в Україні.
17. Соціальні реформи та їх зміст.
18. Державне регулювання соціальної сфери.
19. Структура фінансування соціальних зобов'язань держави: джерела та методи фінансування.
20. Формування ринку праці і зайнятості.
21. Трудова мобільність та міграція робочої сили.
22. Види зайнятості, політика зайнятості в Україні.
23. Безробіття, його види і форми.
24. Способи державного регулювання зайнятості молоді в Україні.
25. Модернізація системи соціального захисту і системи соціальних послуг в Україні.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Ганслі, Теренс М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки: Пер. з англ. О. Перепадя. – К.: Основи, 1996. – 237 с.
2. Гелбрайт Джон Кеннет Суспільство блага. Пора гуманності: Пер. з англ. / Джон Кеннет Гелбрайт - К.: Видавничий дім «Скарби» , 2003.- 160 с.
3. Гьофе О. Справедливість і субсидіарність: Виступи в Україні / О.Гьофе. - К.: Альта прес, 2004.- 144 с.

4. Діденко Н.Г. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики: Монографія / Н.Г. Діденко - Донецьк: Видавниче підприємство «Східний видавничий дом», 2007. - 404 с.
5. Европейская социальная хартия. 18.10.1961: Справочник: Пер. с франц. – М.: Междунар. отношения, 2000.- 264 с.
6. Кретцманн Джон П., Макнайт Джон Л. Розбудова громад за рахунок внутрішніх ресурсів: Шлях до відкриття й мобілізації ресурсів громадян / Д.П. Кретцманн, Д.Л.Макнайт: Пер. з англ.– К.: Четверта хвиля, 2006.-256 с.
7. Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / М.В.Попович, А.М.Єрмоленко та інш.: Відп. ред.. В.В.Попов.- К.: Укр.. Центр дух. культури, 2005.- 328 с.
8. Семигіна Т.Соціальна політика у глобальному вимірі / Т.Семигіна - К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2003.- 252 с.
9. Семигіна Т. Словник із соціальної політики / Т.Семигіна.- К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005.- 254
10. Сіленко А., Коляденко В. Соціальна держава: тернистий шлях до визнання. Світовий досвід і перспективи України : Монографія / А.Сіленко, В.Коляденко.. - К.,2002.- 357 с.
11. Семигіна Т.Соціальна політика у глобальному вимірі / Т.Семигіна - К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2003.- 252 с.
12. Семигіна Т. Словник із соціальної політики / Т.Семигіна.- К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005.- 254
13. Сіленко А., Коляденко В. Соціальна держава: тернистий шлях до визнання. Світовий досвід і перспективи України : Монографія / А.Сіленко, В.Коляденко.. - К.,2002.- 357 с.
14. Хайєк Ф. Право, законодавство та свобода: Нове викладення широких принципів справедливості та політичної економії: В 3 т./ Ф.Хайєк - К.: Сфера, 1999.- Т.1-196 с., Т.2.-200 с., Т.3.- 252 с.

Підручники і посібники

1. Державна політика в соціогуманітарній сфері. підручник/ [авт. кол. В.А.Скुरатівський, П.Трощинський, П.К.Ситник та ін.]; за заг. ред. В.А.Скुरатівського, В.П.Трощинського. – К. : Вид-во НАДУ, 2010. - 284 с.
2. Європейська соціальна політика і моделі соціального партнерства: навчально-методичний посібник / Н.Г.Діденко, Ш.Я.Тодоров, О.Р.Чугріна, О.К.Міхеєва, за заг. ред. Н.Г.Діденко.-Донецьк: ДонДУУ, 2011.-219 с.
3. Малімон В.І. Соціальна і гуманітарна політика: навчальний посібник. - Івано-Франківськ: Місто НВ,2012.-352 с.
4. Соціальна і гуманітарна політика: підручник [автор. кол.: В.П.Трощинський, В.А.Скुरатівський, М.В.Кравченко та ін.]; за заг. ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського. К.: Вид-во НАДУ, 2016. 792 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.zakon.rada.gov.ua> – База «Загальне законодавство» Верховної Ради України.
2. <http://www.kmu.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

3. <http://www.nads.gov.ua> – Офіційний сайт Національного агентства з питань державної служби
4. <http://www.msp.gov.ua/> - Офіційний сайт Міністерства соціальної політики
5. <http://www.dcz.gov.ua> Офіційний сайт Державної служби зайнятості
6. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Офіційний сайт Державного комітету статистики України.
7. <http://hdr.undp.org/en/> – «Доповідь про людський розвиток» – основне джерело інформації для аналітичного дослідження.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.zakon.rada.gov.ua> – База «Загальне законодавство» Верховної Ради України.
2. <http://www.kmu.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://www.nads.gov.ua> – Офіційний сайт Національного агентства з питань державної служби
4. <http://www.msp.gov.ua/> - Офіційний сайт Міністерства соціальної політики
5. <http://www.dcz.gov.ua> Офіційний сайт Державної служби зайнятості
6. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Офіційний сайт Державного комітету статистики України.
7. <http://hdr.undp.org/en/> – «Доповідь про людський розвиток» – основне джерело інформації для аналітичного дослідження.